

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 7. avgusta 2018*

„Predhodno odločanje – Približevanje zakonodaj – Zavarovanje civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil – Tretja direktiva 90/232/EGS – Člen 1 – Odgovornost pri telesnih poškodbah, povzročenih vsem potnikom razen vozniku – Obvezno zavarovanje – Neposredni učinek direktiv – Obveznost, da se ne uporabi nacionalna ureditev, ki je v nasprotju z direktivo – Neuporaba pogodbene klavzule, ki je v nasprotju z direktivo“

V zadevi C-122/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Court of Appeal (pritožbeno sodišče, Irska) z odločbo z dne 2. marca 2017, ki je na Sodišče prispela 9. marca 2017, v postopku

David Smith

proti

Patricku Meadu,

Philipu Meadu,

FBD Insurance plc,

Ireland,

Attorney General,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas in J. Malenovský, predsedniki senatov, E. Juhász, A. Borg Barthet, A. Arabadjiev (poročevalec), sodniki, A. Prechal, sodnica, E. Jarašiūnas, sodnik, K. Jürimäe, sodnica, in C. Lycourgos, sodnik,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: M.-A. Gaudissart, namestnik sodnega tajnika,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 5. februarja 2018,

* Jezik postopka: angleščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za FBD Insurance plc M. Feeny, solicitor, F. X. Burke, advocate, F. Duggan, BL, J. O'Reilly, SC, J. Corcoran, advocate, in M. Collins, SC,
- za Irsko S. Purcell, agentka, skupaj s C. Tolandom, SC, T. L. Powrom, BL, in H. Mohanom, SC,
- za francosko vlado R. Coesme, agent,
- za nizozemsko vlado M. K. Bulterman in M. H. S. Gijzen, agentki,
- za Evropsko komisijo K.-P. Wojcik in N. Yerrell, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 10. aprila 2018

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na vprašanje, ali je treba pravo Unije razlagati tako, da nacionalno sodišče v okviru spora med posamezniki ne sme uporabiti nacionalnih določb in na njih temelječe pogodbene klavzule, ki so v nasprotju s členom 1 Tretje direktive Sveta z dne 14. maja 1990 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (90/232/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 249, v nadaljevanju: Tretja direktiva).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Davidom Smithom na eni strani ter Patrickom in Philipom Meadom, družbo FBD Insurance plc (v nadaljevanju: FBD), Ireland (Irska) in Attorney General (generalni državni tožilec) na drugi strani v zvezi z odškodnino za škodo, ki je D. Smithu nastala zaradi prometne nesreče, v katero je bilo vpleteno vozilo, ki ga je vozil Patrick Meade, ki je bilo v lasti Philipa Meada in ki je bilo zavarovano pri družbi FBD.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Z Direktivo 2009/103/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti (UL 2009, L 263, str. 11) so bile razveljavljene Direktiva Sveta z dne 24. aprila 1972 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti (72/166/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 10, v nadaljevanju: Prva direktiva), Druga direktiva Sveta z dne 30. decembra 1983 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (84/5/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 3, v nadaljevanju: Druga direktiva) in Tretja direktiva. Vendar je treba glede na datum dejanskega stanja iz postopka v glavni stvari upoštevati razveljavljene direktive.
- 4 Člen 3(1) Prve direktive je določal:

„Vsaka država članica [...] sprejme vse ustrezne ukrepe za zagotovitev, da je civilna odgovornost pri uporabi vozil, ki so običajno na njenem ozemlju, krita z zavarovanjem. Na podlagi teh ukrepov se določi kritje obveznosti in pogoji kritja.“

5 Člen 1(4) Druge direktive je določal:

„Vsaka država članica ustanovi ali pooblasti organ z nalogo zagotavljanja odškodnine najmanj do mejnih vrednosti zavarovalne obveznosti za materialno škodo ali telesne poškodbe, ki jih povzroči neznano vozilo ali vozilo, ki ne izpolnjuje zavarovalne obveznosti iz odstavka 1. [...]“

6 Člen 1, prvi odstavek, Tretje direktive je določal:

„[...] zavarovanje iz člena 3(1) [Prve direktive] krije odgovornost za telesne poškodbe vseh potnikov razen voznika, do katerih bi prišlo pri uporabi motornega vozila.“

7 Sodišče je 19. aprila 2007 izdalo sodbo Farrell (C-356/05, EU:C:2007:229), v kateri je odločilo, da je treba člen 1 Tretje direktive razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kot je irska ureditev iz postopka v glavni stvari, na podlagi katere obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti ne krije odgovornosti za telesne poškodbe posameznikov, ki potujejo v delu motornega vozila, ki ni bil zasnovan in izdelan s sedeži za potnike, da ta člen izpolnjuje vse zahtevane pogoje za neposredni učinek in da zato podeljuje pravice, na katere se lahko posamezniki sklicujejo neposredno pred nacionalnimi sodišči. Vendar je Sodišče ugotovilo, da mora nacionalno sodišče preveriti, ali se je na navedeno določbo mogoče sklicevati zoper organ, kot je bil organ v zadevi, v kateri je bila izdana ta sodba.

8 Sodišče je v sodbi z dne 10. oktobra 2017, Farrell (C-413/15, EU:C:2017:745), v bistvu odločilo, da se posamezniki na člen 1, prvi odstavek, Tretje direktive lahko sklicujejo zoper organ, ki mu je Irska zaupala izpolnjevanje naloge v javnem interesu iz člena 1(4) Druge direktive in ki ima za to na podlagi zakona pristojnosti, ki presegajo tiste, ki izhajajo iz pravil, ki se uporabljajo v razmerjih med posamezniki.

Irsko pravo

9 Člen 56(1) Road Traffic Act 1961 (zakon o cestnem prometu iz leta 1961) je v različici, ki je veljala v času dejanskega stanja iz postopka v glavni stvari (v nadaljevanju: zakon iz leta 1961), določal, da voznik avtomobila ne sme voziti vozila na mehanski pogon po javni cesti, če nima veljavne odobrene zavarovalne police, ki krije odgovornost za škodo, nastalo kateri koli osebi zaradi malomarne uporabe vozila, razen izvzeti osebi.

10 Člen 56(3) tega zakona je določal, da se uporaba vozila v nasprotju s prepovedjo iz odstavka 1 navedenega člena 56 šteje za kaznivo dejanje.

11 Člen 65(1)(a) navedenega zakona je določal, da „izvzeta oseba“ v smislu člena 56(1) tega zakona pomeni:

„vsak[o] oseb[o], ki zahteva odškodnino za telesne poškodbe, ki jih je utrpela, medtem ko je bila v ali na vozilu na mehanski pogon (ali vozilu, ki ga vleče tako vozilo), na katero se nanaša upoštevni dokument, razen vozilu na mehanski pogoj, vlečenem vozilu ali vozilih, ki sestavljajo kombinacijo vozil razreda, ki ga za namene tega odstavka opredeljujejo predpisi, ki jih je sprejel minister, če navedeni predpisi ne določajo obveznega zavarovanja civilne odgovornosti za potnike za:

- (i) vsak del vozila na mehanski pogon, ki ni veliko javno prevozno sredstvo, razen če je bil ta del vozila zasnovan in izdelan s sedeži za potnike, ali
- (ii) potnika, ki sedi v bivalni prikolici, priklopljeni na vozilo na mehanski pogon, ko tako kombinirano vozilo vozi po javni cesti.“

- 12 Člen 6 Road Traffic (Compulsory Insurance) Regulations 1962 (ministrska uredba o obveznem zavarovanju v cestnem prometu iz leta 1962) je v različici, ki je veljala v času dejanskega stanja iz postopka v glavni stvari (v nadaljevanju: ministrska uredba iz leta 1962), določal:

„Naslednja vozila so s tem členom določena za namene [člena 65(1)(a) zakona iz leta 1961]:

(a) vsa vozila, razen motornih koles, zasnovana in izdelana s sedeži za potnike;

[...]“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 13 D. Smith je bil 19. junija 1999 hudo poškodovan, ko je bilo dostavno vozilo, v katerem je potoval kot potnik v zadnjem delu vozila, udeleženo v prometni nesreči z drugim vozilom, ki je prav tako vozilo po javni cesti v bližini kraja Tullyallen (Irska). V času nesreče je bilo to dostavno vozilo v lasti Philipa Meada, vozil pa ga je Patrick Meade. Navedeno dostavno vozilo ni bilo opremljeno s fiksnimi sedeži za potnike, ki potujejo v zadnjem delu navedenega vozila.
- 14 Polica avtomobilskega zavarovanja, ki jo je Philip Meade sklenil z družbo FBD, je bila v času nesreče veljavna in odobrena v skladu z upoštevno irsko zakonodajo. Ta polica je vsebovala klavzulo, ki je določala, da zavarovanje krije le potnika, ki sedi na fiksnem sedežu v sprednjem delu vozila, in s katero je bilo zato izključeno kritje potnikov, ki potujejo v zadnjem delu dostavnega vozila.
- 15 D. Smith je proti P. in P. Meadu pred High Court (višje sodišče, Irska) vložil tožbo zaradi malomarnosti in odgovornosti. To sodišče je ob soglasju strank kot tožene stranke v postopek vključilo družbo FBD, Ireland in Attorney General.
- 16 Po obvestilu o odškodninskem zahtevku D. Smitha je družba FBD z dopisom z dne 13. avgusta 2001 zavrnila izplačilo odškodnine Philipu Meadu za poškodbe D. Smitha. Ta zavarovalnica se je sklicevala na klavzulo o izključitvi v zavarovalni polici in trdila, da ta ne krije odgovornosti za telesne poškodbe oseb, ki se prevažajo kot potniki v delu vozila, ki ni bil zasnovan in izdelan s sedeži za potnike.
- 17 High Court (višje sodišče) je v sodbi z dne 5. februarja 2009 ugotovilo, da iz sodne prakse Sodišča, zlasti iz sodbe z dne 13. novembra 1990, Marleasing (C-106/89, EU:C:1990:395), izhaja, da se z obveznostjo skladne razlage v obravnavanem primeru zahteva, da se ne uporabi izključitev kritja zavarovanja iz člena 65 zakona iz leta 1961 v zvezi s telesnimi poškodbami oseb, ki potujejo v delu motornega vozila, ki ni bil zasnovan in izdelan s sedeži za potnike. High Court (višje sodišče) je s to sodbo in sklepom z dne 18. januarja 2010 med drugim razglasilo za nično klavzulo o izključitvi iz zavarovalne pogodbe, ki jo je podpisal Philip Meade.
- 18 High Court (višje sodišče) je 10. februarja 2009 odobrilo poravnavo, ki sta jo družba FBD in D. Smith sklenila po sodbi z dne 5. februarja 2009. Družba FBD je v skladu s to poravnavo D. Smithu izplačala znesek v višini 3 milijonov EUR. Družba FBD ima v zvezi s tem izplačilom pravico do subrogacije.
- 19 Postopek proti P. in P. Meadu na eni strani ter proti Ireland in Attorney General na drugi je bil prekinjen.
- 20 Družba FBD je zoper sodbo in sklep High Court (višje sodišče) pri Court of Appeal (pritožbeno sodišče, Irska) vložila pritožbo, v kateri trdi, da je prvonavedeno sodišče napačno uporabilo sodno prakso, ki izhaja iz sodbe z dne 13. novembra 1990, Marleasing (C-106/89, EU:C:1990:395), in da se s to sodbo in tem sklepom Tretji direktivi priznava neke vrste horizontalni neposredni učinek, saj je družba FBD v vlogi posameznika. Ta zavarovalnica je poleg tega pojasnila, da bo, če bo s pritožbo uspela, poskusila od irske države izterjati znesek, ki ga je izplačala D. Smithu.

- 21 Predložitveno sodišče opozarja, da so bile v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari osebe, ki so potovale v dostavnih vozilih brez fiksnih sedežev, „izvzete osebe“ za namene uporabe člena 65(1)(a)(i) zakona iz leta 1961 in ministrske uredbe iz leta 1962 ter da po irskem pravu ni bilo nobene pravne obveznosti, da se jih zavaruje. To sodišče pojasnjuje tudi, da vozniki, ki so imeli odobreno zavarovalno polico, z vožnjo vozila brez kritja za potnike, ki potujejo v zadnjem delu tega vozila brez fiksnih sedežev, niso storili kaznivega dejanja.
- 22 Predložitveno sodišče poleg tega poudarja, da je v postopku v glavni stvari in drugače kot v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 19. aprila 2007, Farrell (C-356/05, EU:C:2007:229), zavarovalnica, to je družba FBD, zasebni subjekt.
- 23 Po mnenju tega sodišča člen 65(1)(a) zakona iz leta 1961 in člen 6 ministrske uredbe iz leta 1962 izrecno in brez vsake dvoumnosti iz kritja obveznega zavarovanja civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil izključujeta primere, kot je primer v postopku v glavni stvari, v katerem potnik potuje v delu vozila na mehanski pogon, ki ni opremljen s fiksnimi sedeži. Navedeni določbi naj bi ustrezali zavestni odločitvi zakonodajne politike in naj očitno ne bi bili posledica napake nacionalnega zakonodajalca.
- 24 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da teh določb zato ni mogoče razlagati tako, da bi bile v skladu z določbami Tretje direktive, saj bi to, da bi se jih razlagalo drugače, kot izhaja iz njunega jasnega besedila, pomenilo sprejetje razlage *contra legem*.
- 25 V teh okoliščinah se predložitveno sodišče sprašuje o obveznostih, ki jih ima v skladu s pravom Unije nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki, kadar nacionalna zakonodaja, ki se uporabi, očitno ni združljiva z določbami direktive, ki izpolnjujejo vse pogoje, ki se zahtevajo za to, da imajo neposredni učinek, in kadar te nacionalne zakonodaje ni mogoče razlagati tako, da bi bila v skladu s to direktivo.
- 26 V zvezi s tem predložitveno sodišče meni, da iz sodne prakse Sodišča, zlasti sodbe z dne 19. aprila 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278), izhaja, da nacionalno sodišče v takem položaju ne sme uporabiti nacionalnega prava.
- 27 Predložitveno sodišče meni, da ne sme uporabiti člena 65(1)(a) zakona iz leta 1961 in člena 6 ministrske uredbe iz leta 1962 v delu, v katerem ti določbi vsebujeta izključitev kritja zavarovanja v zvezi s potniki v motornem vozilu, ki ne potujejo na fiksnem sedežu.
- 28 Neuporaba teh besedil naj bi učinkovala za nazaj. Iz tega naj bi izhajalo, da se za zavarovalno polico iz postopka v glavni stvari ne bi več smelo šteti, da je „odobrena polica“ v smislu člena 56(1) zakona iz leta 1961. Po mnenju predložitvenega sodišča sta voznik in lastnik vozila iz postopka v glavni stvari v teh okoliščinah teoretično storila kaznivo dejanje, saj je prvi vozil to vozilo na javni cesti brez odobrene zavarovalne police, drugi pa je dovolil, da se navedeno vozilo vozi, ne da bi bilo zavarovano s tako polico.
- 29 Predložitveno sodišče pa meni, da bi bila, če bi bila tudi klavzula o izključitvi glede potnikov v motornem vozilu, ki ne potujejo na fiksnem sedežu, odstranjena iz zavarovalne police iz postopka v glavni stvari, ker ni združljiva s pravom Unije, ta polica samodejno znova odobrena polica v smislu člena 56(1) zakona iz leta 1961 in težav v zvezi s kazensko odgovornostjo P. in P. Meada ne bi bilo več. To sodišče se v tem okviru sprašuje, ali iz sodb z dne 28. marca 1996, Ruiz Bernáldez (C-129/94, EU:C:1996:143), z dne 30. junija 2005, Candolin in drugi (C-537/03, EU:C:2005:417), in z dne 19. aprila 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278), ne izhaja, da je treba samo navedeno klavzulo odstraniti zaradi njene nezdržljivosti s pravom Unije.
- 30 Vendar pa naj bi se postavljalo vprašanje, ali ne bi neuporaba te klavzule o izključitvi v bistvu povzročila, da bi se členu 1 Tretje direktive priznal neke vrste horizontalni neposredni učinek.

- 31 Predložitveno sodišče nazadnje poudarja, da vprašanje, ali mu je naloženo, da ne uporabi klavzule o izključitvi iz zavarovalne police v postopku v glavni stvari, po sklenitvi poravnave med družbo FBD in D. Smith ni postalo brezpredmetno. Po mnenju tega sodišča bi iz tega izhajalo – če se v obravnavanem primeru te klavzule ne bi smelo uporabiti – da je D. Smith upravičeno postopal proti P. in P. Meadu ter da je bila družba FBD zavezana tema izplačati nadomestilo. Navedeno sodišče meni, da bi družba FBD – če, nasprotno, ne bi bilo treba opustiti uporabe te klavzule – lahko od irske države zahtevala povračilo zneska, ki ga je plačala D. Smithu na podlagi poravnave.
- 32 V teh okoliščinah je Court of Appeal (pritožbeno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Če:

- (a) upoštevne določbe nacionalnega prava določajo izključitev obveznega avtomobilskega zavarovanja za osebe, za katere v vozilih na mehanski pogon niso zagotovljeni fiksni sedeži,
- (b) upoštevna zavarovalna polica določa, da je kritje omejeno na potnike, ki potujejo na fiksnih sedežih, in je bila ob nesreči ta polica dejansko odobrena v smislu nacionalnega prava,
- (c) je Sodišče v prejšnji odločbi (sodba z dne 19. aprila 2007, Farrell, C-356/05, EU:C:2007:229) že presodilo, da so upoštevne nacionalne določbe, ki določajo tako izključitev iz kritja, v nasprotju s pravom Unije in se zato ne smejo uporabljati, in
- (d) besedilo nacionalnih določb ne omogoča razlage v skladu z zahtevami prava Unije,

ali mora nacionalno sodišče v sporu med zasebnimi subjekti in zasebno zavarovalnico v zvezi z avtomobilsko nesrečo iz leta 1999, v kateri je bil hudo poškodovan potnik, ki se ni prevažal na fiksnem sedežu, v katerem je nacionalno sodišče s soglasjem strank v postopek vključilo zasebno zavarovalnico in državo kot toženi stranki, kadar ne uporabi upoštevni določb nacionalnega prava, opustiti tudi uporabo klavzule o izključitvi ali drugače preprečiti zavarovalnici, da bi se opirala na takrat veljavno klavzulo o izključitvi v polici o avtomobilskem zavarovanju, tako da bi lahko oškodovanec na podlagi navedene police nato neposredno izterjal odškodnino od zavarovalnice? Podredno, ali bi to v bistvu pomenilo ustvarjanje horizontalnega neposrednega učinka Direktive proti zasebnemu subjektu na način, ki ga pravo Unije prepoveduje?“

- 33 Irska je z dopisom, ki ga je 14. septembra 2017 vložila v sodnem tajništvu Sodišča, na podlagi člena 16, tretji odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije zahtevala, naj Sodišče zaseda v velikem senatu.

Vprašanje za predhodno odločanje

- 34 Najprej je treba opozoriti, da mora Sodišče v skladu z ustaljeno sodno prakso v okviru postopka sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem iz člena 267 PDEU nacionalnemu sodišču podati koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. S tega vidika mora Sodišče po potrebi preblikovati vprašanja, ki so mu bila predložena. Poleg tega lahko Sodišče upošteva določbe prava Unije, na katere se nacionalno sodišče v vprašanju ni sklicevalo (sodbi z dne 13. oktobra 2016, M. in S., C-303/15, EU:C:2016:771, točka 16 in navedena sodna praksa, in z dne 31. maja 2018, Zheng, C-190/17, EU:C:2018:357, točka 27).
- 35 V zvezi s tem je iz predložitvene odločbe razvidno, da vprašanje za predhodno odločanje temelji na premisi, da iz sodne prakse Sodišča, zlasti iz sodbe z dne 19. aprila 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278), izhaja, da predložitveno sodišče v postopku v glavni stvari ne sme uporabiti člena 65(1)(a) zakona iz leta 1961 in člena 6 ministrske uredbe iz leta 1962, ker je na eni strani Sodišče v sodbi z dne 19. aprila 2007, Farrell (C-356/05, EU:C:2007:229), odločilo, da sta ti določbi v nasprotju

s členom 1 Tretje direktive, ki izpolnjuje vse zahtevane pogoje za neposredni učinek, in ker na drugi strani ni mogoče podati skladne razlage navedenih določb, brez da bi prišlo do razlage teh določb *contra legem*.

- 36 Za koristen odgovor predložitvenemu sodišču je treba preučiti, ali je treba pravo Unije, zlasti člen 288 PDEU, razlagati tako, da nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki in ki določb nacionalnega prava ne more razlagati tako, da bi bile v skladu z direktivo, ne sme uporabiti določb nacionalnega prava in pogodbene klavzule, ki so v nasprotju z določbami te direktive, ki izpolnjujejo vse pogoje, ki se zahtevajo za to, da imajo neposredni učinek.
- 37 V tem okviru je treba opozoriti, da morajo nacionalna sodišča v skladu z ustaljeno sodno prakso, kadar morajo odločiti o sporu med posamezniki, v katerem je zadevna nacionalna zakonodaja očitno v nasprotju s pravom Unije, zagotoviti pravno varstvo, ki za pravne subjekte izhaja iz določb prava Unije, in zagotoviti njihov polni učinek (glej v tem smislu sodbe z dne 5. oktobra 2004, Pfeiffer in drugi, od C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, točka 111; z dne 19. januarja 2010, Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, točka 45, in z dne 19. aprila 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, točka 29).
- 38 Sodišče je že večkrat odločilo, da obveznost držav članic, ki izhaja iz direktive, da dosežejo rezultat, ki ga ta določa, in dolžnost, da sprejmejo vse ustrezne ukrepe, splošne ali posebne, da bi zagotovile izpolnjevanje te obveznosti, velja za vse organe teh držav članic, vključno s sodnimi organi v okviru njihovih pristojnosti (sodbe z dne 10. aprila 1984, von Colson in Kamann, 14/83, EU:C:1984:153, točka 26; z dne 19. januarja 2010, Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, točka 47, in z dne 19. aprila 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, točka 30).
- 39 Iz tega izhaja, da morajo ob uporabi nacionalnega prava nacionalna sodišča, ki morajo to pravo razložiti, upoštevati vsa pravila tega prava in uporabiti metode razlage, ki jih to pravo priznava, da bi ga v največjem mogočem obsegu razložila glede na besedilo in namen zadevne direktive za doseg rezultata, določenega v tej direktivi, in tako izpolnila zahteve iz člena 288, tretji odstavek, PDEU (glej zlasti sodbe z dne 5. oktobra 2004, Pfeiffer in drugi, od C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, točki 113 in 114; z dne 19. januarja 2010, Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, točka 48, in z dne 19. aprila 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, točka 31).
- 40 Vendar pa je Sodišče presodilo, da obstajajo nekatere omejitve načela skladne razlage nacionalnega prava. Obveznost nacionalnega sodišča, da se pri razlagi in uporabi upoštevanih pravil nacionalnega prava sklicuje na pravo Unije, je tako omejena s splošnimi pravnimi načeli in ne more biti podlaga za razlago nacionalnega prava *contra legem* (glej v tem smislu sodbe z dne 24. januarja 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, točka 25; z dne 15. januarja 2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, točka 39, in z dne 19. aprila 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, točka 32).
- 41 V zvezi s tem se sicer vprašanje, ali se nacionalna določba v delu, v katerem je v nasprotju s pravom Unije, ne sme uporabiti, postavlja le, če se izkaže, da ni mogoča nobena skladna razlaga te določbe (sodbi z dne 24. januarja 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, točka 23, in z dne 10. oktobra 2013, Spedition Welter, C-306/12, EU:C:2013:650, točka 28).
- 42 Vendar iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da direktiva sama po sebi ne more ustvarjati obveznosti za posameznika in se torej proti njemu nanjo kot tako ni mogoče sklicevati (glej zlasti sodbe z dne 26. februarja 1986, Marshall, 152/84, EU:C:1986:84, točka 48; z dne 14. julija 1994, Faccini Dori, C-91/92, EU:C:1994:292, točka 20, in z dne 5. oktobra 2004, Pfeiffer in drugi, od C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, točka 108). Če bi se namreč možnost sklicevanja na določbo neprenesene ali nepravilno prenesene direktive razširila na področje odnosov med posamezniki, bi se s tem Evropski uniji priznala pristojnost, da posameznikom predpisuje obveznosti s takojšnjim učinkom, to pristojnost pa ima samo tam, kjer je pristojna za sprejemanje uredb (glej v tem smislu sodbo z dne 14. julija 1994, Faccini Dori, C-91/92, EU:C:1994:292, točka 24).

- 43 Tako celo jasne, natančne in nepogojne določbe direktive, ki posameznikom daje pravice ali jim nalaga obveznosti, ni mogoče uporabiti kot take v okviru spora, ki poteka izključno med posamezniki (sodbe z dne 5. oktobra 2004, Pfeiffer in drugi, od C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, točka 109; z dne 24. januarja 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, točka 42, in z dne 15. januarja 2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, točka 36).
- 44 Sodišče je izrecno odločilo, da se na direktivo ni mogoče sklicevati v sporu med posamezniki, da bi se preprečila uporaba ureditve države članice, ki je v nasprotju s to direktivo (glej v tem smislu sodbo z dne 27. februarja 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, točka 48).
- 45 Nacionalno sodišče mora uporabo nacionalne določbe, ki je v nasprotju z direktivo, opustiti le takrat, kadar se nekdo nanjo sklicuje proti državi članici, organom njene uprave, vključno z decentraliziranimi organi, ali organom oziroma subjektom, ki so pod pristojnostjo ali nadzorom države oziroma ki jim je država članica zaupala uresničevanje naloge v javnem interesu in ki imajo za to pristojnosti, ki presegajo tiste, ki izhajajo iz pravil, ki se uporabljajo v razmerjih med posamezniki (glej v tem smislu sodbe z dne 24. januarja 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, točki 40 in 41; z dne 25. junija 2015, Indėlių ir investicijų draudimas in Nemaniūnas, C-671/13, EU:C:2015:418, točki 59 in 60, in z dne 10. oktobra 2017, Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, točke od 32 do 42).
- 46 V zvezi s sodbo z dne 19. aprila 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278), na katero se sklicuje predložitveno sodišče, pa je Sodišče v točkah od 35 do 37 te sodbe poudarilo, da za posameznika pravica, na katero se je mogoče samo po sebi sklicevati in ki nacionalna sodišča celo v sporih med posamezniki zavezuje, da opustijo uporabo nacionalnih določb, ki so v nasprotju s splošnim načelom prepovedi diskriminacije na podlagi starosti, kadar ugotovijo, da ne morejo zagotoviti skladne razlage teh določb, izhaja iz tega splošnega načela in ne iz direktive, s katero je to splošno načelo konkretizirano na področju zaposlovanja in dela, to je Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79).
- 47 Sodišče v utemeljitev te razlage v točki 22 sodbe z dne 19. aprila 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278), zlasti poudarja, da načelo prepovedi diskriminacije na podlagi starosti izhaja iz različnih mednarodnih aktov in ustavnih tradicij, skupnih državam članicam, in da je treba to načelo, odslej določeno v členu 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, šteti za splošno načelo prava Unije.
- 48 Položaj v postopku v glavni stvari pa se razlikuje od položaja, ki je pripeljal do sodbe z dne 19. aprila 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278), ker za člen 1 Tretje direktive, kot sta to poudarili nizozemska vlada in Evropska komisija, ni mogoče šteti, da konkretizira splošno načelo prava Unije.
- 49 Iz navedenih preudarkov izhaja, da nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki in ki določb nacionalnega prava ne more razlagati tako, da bi bile v skladu z direktivo, zgolj na podlagi prava Unije ni zavezano, da ne uporabi določb nacionalnega prava, ki so v nasprotju z določbami te direktive, ki izpolnjujejo vse pogoje, ki se zahtevajo za to, da imajo neposreden učinek, in da s tem možnost sklicevanja na določbo neprenesene ali nepravilno prenesene direktive razširi na področje razmerij med posamezniki.
- 50 Te ugotovitve ni mogoče izpodbiti s sodbama z dne 28. marca 1996, Ruiz Bernáldez (C-129/94, EU:C:1996:143), in z dne 30. junija 2005, Candolin in drugi (C-537/03, EU:C:2005:417), na kateri se sklicuje predložitveno sodišče. V teh sodbah se je Sodišče namreč o razlagi določb prava Unije, ki se uporabijo, izreklo, ne da bi moralo preučiti vprašanje možnosti sklicevanja na direktivo zoper posameznika.
- 51 Ugotovitve iz točke 49 te sodbe tudi ni mogoče izpodbiti s sodbama z dne 30. aprila 1996, CIA Security International (C-194/94, EU:C:1996:172), in z dne 26. septembra 2000, Unilever (C-443/98, EU:C:2000:496), na kateri se sklicuje Irska.

- 52 V zadevah, v katerih sta bili izdani ti sodbi, je šlo za poseben položaj, to je za sprejemanje nacionalnih tehničnih predpisov ob kršitvi postopkovnih obveznosti priglasitve in preložitve sprejetja iz Direktive Sveta 83/189/EGS z dne 28. marca 1983 o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih standardov in tehničnih predpisov (UL 1983, L 109, str. 8).
- 53 Sodišče je v takem posebnem položaju v bistvu odločilo, da teh nacionalnih tehničnih predpisov ni mogoče uporabiti v sporu med posamezniki, ker je nespoštovanje obveznosti, ki izhajajo iz Direktive 83/189, „bistvena kršitev postopka“, ki jo je storila zadevna država članica pri sprejetju navedenih predpisov, in da navedena direktiva, ker za posameznike ne ustvarja niti pravic niti obveznosti, ne določa materialne vsebine pravnega pravila, na podlagi katerega mora nacionalno sodišče odločiti o sporu pred njim, zaradi česar sodna praksa v zvezi z neobstojem možnosti sklicevanja na nepreneseno direktivo med posamezniki v takem položaju ni bila upoštevana (glej v tem smislu sodbi z dne 30. aprila 1996, CIA Security International, C-194/94, EU:C:1996:172, točka 48, in z dne 26. septembra 2000, Unilever, C-443/98, EU:C:2000:496, točke 44, 50 in 51).
- 54 V postopku v glavni stvari pa ni položaja, kot je bil tisti, na katerega se nanašata prejšnji točki te sodbe. Člen 1 Tretje direktive namreč s tem, da določa, da mora zadevno zavarovanje civilne odgovornosti v zvezi z uporabo motornih vozil kriti telesne poškodbe vseh potnikov razen voznika, do katerih bi prišlo pri tej uporabi, določa materialno vsebino pravnega pravila in zato spada na področje uporabe sodne prakse v zvezi z neobstojem možnosti sklicevanja na nepreneseno ali nepravilno preneseno direktivo med posamezniki.
- 55 Glede na vse zgoraj navedeno je treba ugotoviti, da predložitveno sodišče, ki je ugotovilo, da člena 65(1)(a) zakona iz leta 1961 in člena 6 ministrske uredbe iz leta 1962 ne more razlagati tako, da bi bila v skladu s členom 1 Tretje direktive, v postopku v glavni stvari za presojo, ali je D. Smith od družbe FBD lahko zahteval povračilo škode, ki mu je nastala zaradi prometne nesreče, ki je predmet tega postopka, zgolj na podlagi te določbe Tretje direktive ni zavezano, da ne uporabi teh nacionalnih določb in klavzule o izključitvi, ki je v skladu s tema določbama vsebovana v zavarovalni pogodbi, ki jo je podpisal Philip Meade, in da s tem možnost sklicevanja na direktivo razširi na področje razmerij med posamezniki.
- 56 Ob tem pojasnilu pa je treba opozoriti, da bi se lahko v položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, stranka, ki je oškodovana zaradi neskladnosti nacionalnega prava s pravom Unije, ali oseba, ki je vstopila v pravice te stranke, sklicevala na sodno prakso iz sodbe z dne 19. novembra 1991, Francovich in drugi (C-6/90 in C-9/90, EU:C:1991:428), da bi od države članice eventualno prejela odškodnino za nastalo škodo (glej po analogiji sodbi z dne 19. aprila 2007, Farrell, C-356/05, EU:C:2007:229, točka 43, in z dne 24. januarja 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, točka 43).
- 57 Glede na vse zgoraj navedeno je treba na vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da:
- je treba pravo Unije, zlasti člen 288 PDEU, razlagati tako, da nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki in ki določb nacionalnega prava, ki so v nasprotju z določbo direktive, ki izpolnjuje vse pogoje, ki se zahtevajo za to, da ima neposreden učinek, ne more razlagati tako, da bi bile v skladu z zadnjenavedeno določbo, zgolj na podlagi prava Unije ni zavezano, da ne uporabi teh nacionalnih določb in pogodbene klavzule, ki je v skladu z njimi vsebovana v zavarovalni pogodbi, in da
  - bi se lahko v položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, stranka, ki je oškodovana zaradi neskladnosti nacionalnega prava s pravom Unije, ali oseba, ki je vstopila v pravice te stranke, sklicevala na sodno prakso iz sodbe z dne 19. novembra 1991, Francovich in drugi (C-6/90 in C-9/90, EU:C:1991:428), da bi od države članice eventualno prejela odškodnino za nastalo škodo.

Stroški

- 58 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Pravo Unije, zlasti člen 288 PDEU, je treba razlagati tako, da nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki in ki določb nacionalnega prava, ki so v nasprotju z določbo direktive, ki izpolnjuje vse pogoje, ki se zahtevajo za to, da ima neposreden učinek, ne more razlagati tako, da bi bile v skladu z zadnjenavedeno določbo, zgolj na podlagi prava Unije ni zavezano, da ne uporabi teh nacionalnih določb in pogodbene klavzule, ki je v skladu z njimi vsebovana v zavarovalni pogodbi.

V položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, bi se lahko stranka, ki je oškodovana zaradi neskladnosti nacionalnega prava s pravom Unije, ali oseba, ki je vstopila v pravice te stranke, sklicevala na sodno prakso iz sodbe z dne 19. novembra 1991, Francovich in drugi (C-6/90 in C-9/90, EU:C:1991:428), da bi od države članice eventualno prejela odškodnino za nastalo škodo.

Podpisi